

LUCY
FRICKE

Romaani

TYTTÄRET

Lucy Fricke

TYTTÄRET

Romaani

SUOMENTANUT ANNE KILPI

KUSTANTAMO HUIPPU | YLÖJÄRVI

Goethe-Institut on tukenut tämän teoksen kääntämistä.

Saksankielinen alkuteos *Töchter* ilmestyi Saksassa 2018.

Copyright © 2018 by Rowohlt Verlag GmbH, Reinbek bei Hamburg

Suomenkielinen laitos © Kustantamo Huippu 2020

Kansikuva: Miriam Bröckel

Kannen suunnittelu: Anzinger und Rasp, München

Lucy Fricken kuva: Dagmar Morath

Kielenhuolto ja oikoluku: Satu Talasmäki

Sisäsivujen taitto: Kustantamo Huippu

Paino: ScandBook, Liettua

ISBN 978-952-69098-8-2 (sid.)

ISBN 978-952-69098-9-9 (EPUB)

JUMALAN SILMÄ

Olin jumissa täällä jo kolmatta päivää. Öisin rotat pyyhälsivät pitkin kujia, päivisin turistit tungeksivat Trevin suihkulähteellä. Museoiden edessä vartijat konepistooleineen, maan alla asemat, joiden pimeydessä saatoin vain haistaa lian, ja Vatikaaninvierailulle piti ilmoittautua netissä.

Olin yöpynyt Babylonissa, alimman hintaluokan hotellissa, jossa uurasti vain korealaisia. Ehkä juuri siksi, etten ollut koskaan halunnut Roomaan, rakastuin kaupunkiin välittömästi. Olin aina tuntenut hiljaista kunnioitusta sellaisia paikkoja ja ihmisiä kohtaan, jotka ylpeinä vain elivät elämäänsä, jotka olivat niin tietoisia omasta kauneudestaan, että vähät välittivät koko muusta maailmasta. Tämä kaupunki oli lohduuton diiva, läpeensä törkyinen, piti puhtaana vain kirkkonsa ja antoi niiden ulkopuolella pulujen paskoa jokaisen maailmanperintökohteen päälle.

Tarkoitukseni oli ollut vain vaihtaa täällä kulku-
neuvoa. Lentoasemalta metrolinjan päähän, Anagninaan, ja sieltä bussilla edelleen siihen vuoristokylään, missä oli eräs, jonka luona olin jo vuosia halunnut

käydä. Hän ei tiennyt asiasta, se olisi ollut hänelle samantekevää, hän oli ollut kuolleena jo kauan. Kuolleillekin oli kuitenkin jätettävä hyvästit, etenkin kuolleille, ja valitettavasti olin tuossa miehessä kiinni tavalla, joka ei ollut hyväksi, lähes jumaloin häntä. Sellainen saattaisi joskus koitua ongelmaksi, kuten oikeastaan mikä tahansa saattoi koitua ongelmaksi, etenkin rakkaus, etenkin miehet.

Olin siis lähtenyt matkaan, kymmenen vuoden jälkeen voi pikkuhiljaa lähteä matkaan, ajattelin, ja nyt olin jumissa täällä. Olin tulopäivänä seisonut linja-autoasemalla, nähnyt ihmisten nousevan tuohon *pullmaniksi* kutsumaansa kulkuneuvoon, joka näytti aina tulevan myöhässä, joka oli vuosikymmeniä liikennöinyt näillä kaduilla, kulkuneuvo, josta puuttuivat taimmaiset istuinrivit ja tuulilasinpyyhkijät myös. Minua oli kuitenkin jo kärrätty avolava-auton lastaustasolla halki viidakon, olin noussut sanan varsinaisessa merkityksessä tuulisiin potkurikoneisiin ja istunut moottoripyörän kyydissä, kun kuljettajalla oli parhaillaan menossa elämänsä mahtavin LSD-trippi, kuten hän ajon aikana, minua pitkään silmiin katsomalla, vahvisti. Pelko ei kuulunut hallitsevimpiin ominaisuuksiini. Miksen sitten pystynyt lähtemään tästä kaupungista? Olinko laiska, stoalaisen tyyni vai yksinkertaisesti pelkuri, kun oli kyse tosiasioiden hyväksymisestä, tosiasioiden, jotka eivät sopineet pirtaani? Tuon miehen kuoleman?

Sitä kysyin itseltäni nyt tuijottaessani Pantheonin

kupoliin, aukkoon, harmaalle taivaalle Rooman yläpuolella, Jumalan silmään. Parin metrin päähän oli takertunut kiinni pinkki ilmapallo, sellainen, joita tätä nykyä jaettiin jokaisessa *Victoria's Secret* -myymälässä. Ylhäällä Pantheonin kupolissa siis roikkui alusvaate-mainos tanssahdellen jokaisella tuulenhenkäyksellä kohti uloskäyntiä, kohti vapautta. Sadat turmeltuneet ihmiset vain tarkkailivat näytelmää, aktivoivat puhelimiensa videokuvaustoiminnon silmät pinkkiin palloon suunnattuina, ja kun pallo viimein luiskahti roomalaiselle taivaalle, alkoivat taputtaa ja hurrata aivan kuin itse Messias olisi ilmestynyt.

Samaan aikaan kun laukussani värisi, kuului kovaäänisistä tiukka *Rauhoittukaa* neljällä kielellä. Vastasin siitä huolimatta, ja kuulin toisesta päästä Marthan äänen.

”Missä olet?” hän kysyi.

Katsoin ylös kupoliin, aivan kuin minun olisi vielä pitänyt itsekkin vakuuttua asiasta, ennen kuin sanoin: ”Olen Pantheonissa.”

”Puhutko kirkossa puhelimeen?”

”Ei tämä ole kirkko, tämä on valtaisa maanpäällinen turistihelvetti. Eikä täällä voi liikkua askeltakaan, en pääsisi ulos kuitenkaan.”

”Ole kiltti ja yritä”, kuulin Marthan sanovan hiljaa. ”Haluaisin olla hetken kanssasi yksin, jossain rauhassa.”

”Olen Roomassa, ei täällä voi olla yksin”, sanoin ja yritin samalla päästä ihmismassan läpi.

”Mitä teet Roomassa?”

”En mitään, ajattelin vain, että onhan tämäkin kerran nähtävä.”

”Muutut aina vain omituisemmaksi.”

”Ainakin kriisini muuttuvat iän myötä sivistyneemmiksi”, vastasin. ”Viihdymme oikeastaan tätä nykyä varsin hyvin yhdessä, kriisini ja minä.”

Ohitin suurimman oven, jonka olin eläessäni nähnyt. Sillä oli korkeutta vähintään kuusi metriä ja lisäksi se oli pronssia. Jos taivaan portit olisivat tuollaiset, en ikinä pääsisi sisään.

”Oletko vielä siellä, Martha?”

Vastaus oli *joo*, vaarallisen hento, en ollut koskaan kuullut Marthan suusta vastaavaa, tuohon *joohon* kätkeytyi jotain niin pahaenteistä, etten epäröinyt sekuntiakaan. En esittänyt yhtäkään kysymystä, me olimme tunteneet toisemme jo kyllin pitkään tietääksemme, milloin toinen oli lähellä murtumispistettä. Martha alkaisi itkeä puhelimessa, ja puhelimessa itkeminen oli vielä pahempaa kuin itkeminen yksin taksin takapenkillä. Puhelimessa ei voi pitää kiinni kenestäkään, ääni ei ole edes pikku-sormen veroinen. Lähtisin takaisin, heti.

Kun lopetin puhelun, pulu paskansi päähäni. Tiesin jo, ettei se luvannut onnea.

KAIKKI JÄRJESTETTY

Olin ottanut ensimmäisen mahdollisen lennon, yö oli ollut niin lyhyt, ettei sitä ollut käytännössä ollut lainkaan, ja nyt, maanantaiaamuna puoli kymmeneltä, vedin matkalaukkuani pitkin Warschauer Brücken siltaa, missä juhlat olivat juuri päättyneet. Juhlijat makasivat nyt sängyissään, omassa oksenuksessaan, tai tanssivat vielä jollain klubilla. Vedin laukkuun tyhjiä kuohuviinipulloja, rikottujen oluttuoppien ja yhden unohdetun vahvistimen yli. Lasinsirut rusahtelivat pyörien alla. Asuntoni oli seuraavan kulman takana, aivan suuren rakennustyömaan vieressä. Rappukäytävässä haisi kuin tyhjiin vuotaneessa juomakellarissa, hiljaisuus, joka täällä vallitsi, oli kuuroutta. Talo oli mukautunut juhlimisestä villiintyneeseen ympäristöönsä. Jos tässä metallissa halusi selvittää hengissä, tarvitsi talon maalta tai työn ulkomailta. Jos vielä halusi maksaa vuokransa, oli suositeltavaa vuokrata huoneisto aina tilaisuuden tullen eteenpäin, ankeammista maista tuleville ihmisille, jotka käyttäytyisivät tavalla, joka olisi ollut heidän kotimaassaan liian uskalias. Me asuimme sikin

sokin, asuimme ylä- ja alakerran naapureiden luona, nukuimme sohvalla samaan aikaan kun omassa asunnossa bileturistit kusivat parketille.

Rahoitin elämäni katoamalla kaupungista. Jos tarvitsin rahaa, matkustin pois, seuduille, jotka olivat halvempia kuin nämä, ja niitähän riitti. *Tapa sisälläsi asuva sijoittaja*, olin äskettäin lukenut yhden kreuzbergiläisasunnon seinästä ja vislannut päälle korkealta ja kovaa. Olin asunut tässä korttelissa jo niin kauan, minusta tuntui, että minulla oli oikeus palaan kakkua, että olin oikeastaan itse tuo kakku. Myin kotimaatani 80 eurolla yöltä, useimmat tekivät sitä.

Ja torstaisin me seisoimme take away -kahveinemme mielenosoituksessa pelastaaksemme vihanneksikaupan sulkemiselta, ehkä jopa koko asuinalueen, yhdessä junantuomien kanssa, jotka kantoivat pel-lavakangaskasseja, joihin oli painettu silkkipainolla iskulauseita, ja sitten joukkoon liittyivät vielä taiteilijat Charlottenburgista ja Prenzlauer Bergistä, osoittaakseen solidaarisuuttaan, pari puhetta ja pari laulua vuokrankorotuksia ja loppuunmyyntiä vastaan, ja Airbnb:n kysyntä kasvoi taas kahdellakymmenellä prosentilla. Turistit ostivat kasseja ja kantoivat niitä myöhemmin mukanaan New Yorkissa, Barcelonassa tai Ala-Baijerissa. Vihanneksia ei ostanut kukaan.

Kasvot peilissäni näyttivät juuri niin vanhoilta kuin ne olivat, vähän yli nelikymppisiltä. Aurinko oli jättänyt uurteet valkoisiksi. Aivan kuin olisin

rikkonut kasvoni sisältäpäin. Olin kaunis aina vain menneisyydessä. Ikä tuli yön aikana, ja se tuli yhä uudestaan. Aiemmin olin kasvanut unissani, pian nahistuisin nukkuessani. Vielä tulisi päivä, kun heräisin pienempänä. Kunnes katoaisin. Toisinaan kysyin itseltäni, miten selviytyisin sinne saakka. Päivä päivältä enemmän karvoja kasvoissa.

Espanjalaispoika oli oksentanut wc-pytyn viereen, stereoiden äänenvoimakkuus oli säädetty maksimiin, jääkaapissa purkki maapähkinävoita, pala emmentalia ja pullo olutta, puutasolla kolme tumpattua tupakkaa. *José, 24, kotipaikka Madrid.* Makuuhuoneen taulu roikkui nyt ylösalaisin, José oli varmaankin huumorimiehiä. Olin tyytyväinen, ettemme koskaan kohdanneet.

Minulta meni kaksi tuntia asunnon siivoamiseen, sen vapauttamiseen, espanjalaisnuorison raaputtamiseen pois halkeamista. Sitten avasin Josén oluen, istuuduin ikkunalle ja katsoin ulos kohti Spreetä. Oli huhtikuun puoliväli ja joki vielä joki eikä bilesuora. Viimeistään kuuden viikon kuluttua teknolaivat kulksivat sillä ja hivuttelisivat laservaloillaan työhuoneeni seinää. Katselisin hysteerisiä polttareita, puolialastomia miehiä ja vielä alastomampia naisia, jotka pitivät tuota aikaa elämänsä parhaimpana ja olivat siinä todennäköisesti oikeassa. Tosiseikka, jota kohtaan tunsin lisääntyvää sympatiaa.

Kun saavuin baariin, Martha ei ollut vielä paikalla. Ylipäättään ketään ei ollut paikalla, lukuun ottamatta baarimikkoa, joka kiillotti laseja ja jota en aiemmin ollut nähnyt. Martha oli ehdottanut tätä, entistä kantakapakkaansa, ehkä avuttomuuttaan tai sentimentaalisuuttaan, en tiedä. Tuntui olevan ikuisuus siitä, kun olimme viettäneet täällä öitä, yhdessä Henningin kanssa, jonka Martha säännöllisesti oli halunnut jättää ja jonka kanssa hän lopulta, viime vuonna, meni naimisiin. Ja yhdessä Jonin kanssa, Henningin vanhimman ystävän, jota emme olleet voineet pelastaa, joka oli valinnut tämän tiskin parhaaksi ja viimeisimmäksi kaverikseen ja jätti sille rahansa ja tahtonsa viimeistä hippusta myöten. En ajatellut Jonia enää usein, me emme enää juuri puhuneet hänestä, meistä kaikista tuli yleisesti ottaen hiljaisempia hänen kuolemansa jälkeen. En osannut sanoa, oliko vaikeneminen merkki iästä vai kivusta vai oliko niillä ylipäättään eroa. Me vain jatkoimme, ja jatkaminen oli vähemmän vaikeaa kuin olisi voinut kuvitella.

Katsoin ovelelle, josta Martha tuli sisään kuin varjo. Hän silitti voimattomasti hartioitani ennen kuin istui huokaisten. Minua hän tuskin vilkaisi, vain pulloja seinällä.

Martha kävi ulkona vain, jos se oli ehdottoman välttämätöntä, ja tämä välttämättömyys kumpusi aina sisältä, ei koskaan ulkoa. Ulkopuolta hän ei ollut tarvinnut enää pitkään aikaan. Hän oli reilun vuoden aikana ollut yhä uudelleen raskaana, neljännellä

viikolla, kuudennella, kahdeksannella, minkä jälkeen, keskenmenojen jälkeen, me lähdimme juomaan ennen kuin kaikki alkoi taas alusta. Se, ettei hän tuon hormonaalisen kidutuksen aikana muuttunut juuri lainkaan, teki hänestä silmissäni lähes yliluonnollisen. Martha oli tuntemistani hevosista vahvin. Kun me hedelmöittymättöminä viikkoina lähdimme baariin, hän tilasi aina vain kalleinta, useimmiten raakana.

Kun kerran otetaan, otetaan kunnolla, hän sanoi ja oli useimmiten kolmen lasillisen jälkeen kaatokunnossa. Muutos, joka yhä edelleen hämmensi minua, alkuun minusta oli tuntunut, että Martha oli suorastaan hylännyt minut. Tässä iässä, tässä elämäntavaiheessa, johon en löytänyt sisäänpääsyä, oli yhä vähemmän sellaisia ystäviä, jotka pysyivät vierelläni baaritiskillä pystyssä. Yöt olivat minulle yhtä pitkiä kuin päivät muille. Me elimme epätahdissa, kuulin omalla polullani tuskin kenenkään muun ääntä, ja ne harvat, jotka kohtasin, pelottivat minua. Ne olivat kadonneita, jotka purivat kiinni pohkeeseeni.

Martha tilasi kahdeksantoista vuotta vanhaa viskiä tuplana ja kääntyi uupuneena minuun päin. Emme olleet nähneet toisiamme yli kuukauteen, emme puhuneet toistemme kanssa. Se ei ollut epätavallista, olin jatkuvasti matkoilla, hän aina kotona, eikä meidän ollut aikoihin tarvinnut varmistaa, että ajattelimme toisiamme. Me olimme ja pysyisimme olemassa toisillemme. Istuimme yhdessä ja vaikenimme kuin

vanhat miehet kantabaarissa tehtaan porttien vieressä. Minä tilasin oluen, ison. Luvassa oli pitkä, rauhallinen ilta.

”Mitä sinä Roomassa?” hän kysyi viimein.

”Muuten vain”, valehtelin. ”Mieleeni tulee aina muutaman vuoden välein, että kannattaisi ehkä olla uskovainen. Sitten vietän yhden kokonaisen päivän istuen jokaisessa vastaan tulevassa kirkossa ja kuvitelen, miten paljon helpompaa olisi, jos voisin uskoa Jumalaan. Istun vain, ympärilläni hiljaisuus, pimeys, tuo kostea kylmyys, seinillä ristit ja freskot, se harras kärsimys, aivan kuin kaikessa olisi sittenkin jotain mieltä. Jään istumaan, joskus tunneiksi, koska tiedän, että heti kun menen ulos, kaikki jälleen romahtaa.”

”Matkustitko Roomaan voidaksesi istua kirkossa?”

”Eihän missään ole niin paljon kirkkoja, toinen toistaan parempia, ja joka kulmassa roikkuu Caravaggio. Kun heität euron automaattiin, valot syttyvät ja voit jopa nähdä sen Caravaggion. Sitä paitsi opin vasta nyt ymmärtämään nunnia. Italialaisten Jeesus näyttää aivan erilaiselta. Ei samalta kärsivältä ja riutuneelta tyypiltä kuin meidän, ei, siellä se roikkuu lihaksikkaana ristillä. Suorastaan rivoa. Sellaisen miehen takia kuka tahansa menee luostariin.”

Puhuin itsekseni antaakseni hänelle aikaa. Enkä halunnut puhua matkani todellisesta syystä, jokin siinä hävetti minua, eihän nyt edes ollut kyse minusta, ei tänä iltana.

Hän tilasi uuden viskin eikä vieläkään sanonut mitään.

”Mikä on, Martha?”

”Kerro minulle ensin, mitä oikeasti halusit Roomassa, paitsi palvoa Jeesusta?”

”En halunnut Roomassa mitään. Halusin”, myönsin, ”oikeastaan Bellegraan, tunnin matkan päähän etelämmäs.”

Hän katsoi minua kysyvänä.

”Halusin isäni haudalle.”

”Onko isäsi kuollut?”

”Ei se. Se toinen.”

”Sinulla on niin monta isää, etten ikinä tiedä, kenestä puhut.”

Martha liioitteli. Periaatteessa isiä oli vain kolme. Hyvä, myös *Pasunistiksi* kutsuttu, paha, myös *Siaksi* kutsuttu, ja lihallinen, jota kutsuimme nimellä *Se Jochen*. Äitini häipyi kanssani hänen elämästään niin varhain, että hän taantui mukavaksi sedäksi, joka käyttäytyi minua kohtaan mahdollisimman kohteliaasti. Tapasimme silloin tällöin yhteisillä ruokailuhetkillä. En koskaan tuntenut häntä kohtaan mitään muuta kuin myötätuntoa. En silloinkaan, kun äitini meni avioon Sian kanssa, joka vaivaisten kahden vuoden kuluessa sai esipuberteettisessa sielussani aikaan sellaisen hävityksen, että jouduin sen jälkeisessä elämässäni kamppailemaan kaikkien mahdollisten psyykkisten ja seksuaalisten ongelmien kanssa. Ainoa valopilkku tuossa miesten valtaamassa murheen

laaksossa, jonka läpi äitini minut raahasi, oli Pasunisti. Tuo peliriippuvainen italialainen, macho täynnä jalat alta vievää viehätysvoimaa, oli kantanut minua harteillaan yli puolet lapsuudestani ja minä olin rakastanut häntä kuin hullu.

Sanoin siis: ”Pasunisti.”

”Ja hänetkö on haudattu Bellegraan?”

”Hän oli sieltä kotoisin.”

”Kävittekö te joskus siellä?”

”Ei, ei hän koskaan halunnut sinne takaisin.”

”Olen pahoillani”, Martha sanoi.

”Niin minäkin.”

”Ei, tarkoitan sitä, että estin sinua nyt menemästä sinne.”

”Olen itse estänyt itseäni jo kymmenen vuoden ajan ja Roomassa vielä kolme päivää päälle. Hyvä puoli hänen haudassaan on, että se odottaa.”

”Niin”, sanoi Martha ja katsoi lasiinsa. ”Niin. Siksi soitin sinulle. Siis jotakuinkin siksi. Isäni”, hän joi pitkän kulauksen, ”on yksi helvetin kusipää.”

”Tiedän”, sanoin, ”olet joskus maininnut asiasta.”

Marthan isä oli ensimmäiset kolmekymmentä vuotta Marthan elämästä kunnostautunut olemalla aina poissa, silloinkin, kun Martha olisi tarvinnut häntä. Varsinkin silloin, kun Martha olisi tarvinnut häntä. Martha oli kertonut minulle nuoruudestaan tarinoita, jotka olivat hirvittäviä. Marthan isä oli isku vasten kasvoja. Marthan äiti oli jättänyt hänet jo varhain, minkä vuoksi hän oli parin vuoden ajan juonut

ennen kuin meni uudelleen naimisiin ja tuon avioliiton myötä unohti Marthan lähes tyystin. Tässä kohdalla lapsuutemme tarinat muistuttivat toisiaan, vaikka käsitelimmekin niitä aivan eri tavalla. Martha halusi, lukuisten epäonnisten pakoyritysten jälkeen, hinnalla millä hyvänsä perustaa perheen, muuttaakseen kaiken paremmaksi, pelkästään perheen perustamisen vuoksi, tullakseen onnelliseksi, kokeakseen sen kaiken. Minusta lapsuus ja vielä enemmän nuoruus oli karkottanut kaiken perheen kaipuun niin perinpohjaisesti, että pelkän mahdollisuudenkin ajatteleminen aiheutti ahdistusta.

Marthan isä oli viime vuosina, sen jälkeen kun hänestä oli tullut vanha ja leski, soittanut Marthalle kerran viikossa. Syöpädiagnoosinsa jälkeen kaksi kertaa viikossa. Martha oli sanojensa mukaan puhunut isänsä kanssa todennäköisesti tuhat tuntia ja jopa viisi niistä oli saattanut olla sen arvoisia. Oli ollut vuoropuhelua, totuuksia ja anteeksipyyntöjä, jopa vakuutuksia rakkaudesta. Isän taholta, tietysti.

Ei hän oikeastaan olekaan niin paha mies, oli Martha kerran sanonut minulle. Ei hänelläkään ollut muka ollut helppoa. Vasta sitten, kun todella tiesi, mistä toinen oli tulossa, mitkä taistelut hän oli voittanut ja ennen kaikkea mitkä hän oli hävinnyt, väylä aukesi ja rakkaus lipui sisään.

Jäi vain yksi ongelma: Mistä sitten puhuttiin? Kun kaikki oli sanottu? Lopulta vain istuttiin puhtaan pöydän ääressä, juotiin yhdessä olutta ja jaari-

teltiin poliittisesta tilanteesta. Hyvällä onnella voitiin nauttia yhteisestä vaitonaisuudesta.

”Hän ajattelee viimeiseen päiväänsä saakka vain itseään”, sanoi Martha. ”Typerintä kaikessa on, että hän tarvitsee siihen minun apuani. Hän soitti eilen aamulla ja puhui jotain siitä, miten *kaikki on järjestetty* ja niin edelleen. *Olen säkittänyt kaiken*, hän sanoi, *valo on vibreä*. Sanoo minua *murusekseen* ja esittää *viimeisen pyyntönsä*. *Ethän sinä voi torjua sairasta isääsi*. Selvähän se, ei kai kukaan voi torjua viimeistä pyyntöä. Sen jälkeen kaikki on ainakin ohi.”

En ymmärtänyt, mitä Martha yritti minulle kertoa.

”Hän kuolee, Betty. Ja minun pitäisi kyyditä hänet.”

”Miten niin kyyditä?”

”Sveitsiin. Hänellä on aika ensi viikolla.”

”Mikä aika? Näin yhtäkkiä?”

”Ei mitään yhtäkkiä. Ilmeisesti hän on lähettänyt paperit jo kuukausia sitten, magneettikuvat, diagnoosit, kaiken. Liittynyt yhdistykseen ja maksanut paksun pinkan rahaa. Siksi hän lainaa nykyisin aina minulta. Olenkin jo ihmetellyt, miksei hän enää tule toimeen. Ajattelin, että ehkä hän juo liikaa, mutta sen sijaan hän on kustantanut lähtönsä minun rahoillani. Voiko olla pervompaa. Ensin hän tekee tyttärestään kuolemansa maksajan ja sitten tämän pitäisi vielä kuskata hänet sinne.”

Samalla kun ystäväpiiristämme melkein kaikki muut pääsivät pikkuhiljaa nauttimaan perintötaloista, vaikkakin ehkä vain puolikkaasta, samalla kun il-

lallisilla kiihdyttiin testamenteista ja perintöveroista, Martha, joka oli vuosikausia auttanut isäänsä ulos jos jonkinlaisista *kapeikoista*, kuten isä itse asian ilmaisi, istui edessäni lempeä hymy kasvoillaan. Vanhempien varattomuutta ei päässyt karkuun kukaan, katku tarttui kiinni. Pelkkä kävelytyyli paljasti kaiken, niin suoraselkäinen, taipumaton ja ylpeä, kaikkea sortoa vastaan, vailla minkäänlaista rentoutta.

”Eikä hän kertonut sinulle mitään? Mistä hän sitten on kaiken aikaa puhunut?” kysyin.

”Hän ei halunnut kuormittaa minua. Niinhän sanotaan sen jälkeen, kun on juuri isketty jotakuta moukarilla. *Muruserni, en halunnut kuormittaa sinua.*”

Martha otti askistani tupakan, minkä hän teki vain ollessaan humalassa tai epätoivoinen, useimmiten molempia samaan aikaan, ja alkoi polttaa. Omalla tavallaan. Hän katsoi tyhjyyteen, hengitti savua syvään sisään, mietti. Martha asetti itselleen määräaikoja, myös mietiskelyyn. Tuon tupakan tumpatessaan hän olisi päätöksensä tehnyt. Erityisen vaikeita päätöksiä varten hän osti sikarin. Asetin askin hänen lasinsa viereen.

”Ei kiitos”, hän sanoi. ”Tämän pitäisi riittää.”

Otsa hänen kulmakarvojensa välissä puristui yhteen, aavistin, mitä se minun kannaltani merkitsisi. Tuohon poimuun kätkeytyi pyyntö, jotain, minkä sanominen oli hänelle vaikeaa, mistä hän ei tiennyt, miten sen ilmaisisi. Otin viimein loppuun palaneen filtlerin hänen kädestään.

”En pysty siihen”, hän sanoi. ”En edes osaa ajaa autoa enää. En kestä sitä. Isä apukuskin paikalla, viimeiset yhteiset tunnit.”

Martha ei ollut onnettomuuden jälkeen enää koskaan uskaltanut ratin taakse. Onnettomuuden, josta me kaikki neljä olimme selvinneet, kuten ensin luulimme, ja joka muutti kaiken. Joka viipaloi Jonin kasvot ja lopulta maksoi hänelle hänen henkensä. Martha ei antanut kenenkään vierittää itseltään pois syytä, joka ei ollut hänen, ja pyysi lopulta minua ja Henningiä olemaan edes yrittämättä.

”Kyllähän Henning voi ajaa”, sanoin.

”Henning halveksii isääni, kuten tiedät. Hän joutuisi pitämään ratista kiinni hampaillaan, jottei huu-taisi isälle koko ajan.”

”Ymmärrän”, sanoin.

”Enkä voi tehdä sitä isällekään.”

”Tehdä mitä?”

”Henningiä.”

”Te olette naimisissa, vieläpä onnellisesti. Te haa-luatte yhteisen lapsen. Henning on lisäksi ylipäättään ihan paras mies.”

Niin ainakin luulin. Yhdestä yksinkertaisesta syystä: Hän rakasti Marthaa. Hän oli jollain täysin kiistattomalla tavalla valinnut Marthan. Lopultahan rakkaudessa oli kyse vain yhdestä ainoasta asiasta – päätöksestä.

”Isäni pitää häntä epäonnistujana.”

”Martha, en oikein tiedä. Tämä ei tunnu hyvältä.

Ehkä olisi hyvä, jos lähtisitte kolmisiin.”

”Ei!” Martha korotti ääntään. ”Sinun on pakko lähteä.”

Olin tavannut Marthan isän vain yhden ainoan kerran, siitä oli yli kymmenen vuotta aikaa eikä muistiini ollut jäänyt mitään muuta kuin kostea kädenpuuristus.

”Me kuskaamme hänet sinne, hän tyhjentää maljansa, ja sitten me ajamme takaisin kotiin.”

”Ilman häntä vai?”

”Isä sanoi, että ne huolehtivat siellä kaikesta, koti-maahan palauttamisesta ja niin edelleen.”

Vaikka asia olisi ollutkin niin, kuten Martha sanoi, en osannut kuvitellakaan, miten kaikki hoituisi. Miten vietiin joku kuolemaan? Mitä matkalla pitäisi puhua? Mitä syötäisiin? Pystyisikö hän ylipäättään vielä syömään? Saisimmeko kuunnella musiikkia? Pitää kaunista maisemaa kauniina? Mitä helvettiä sai haluta viimeisinä päivinä ja tunteina?

Martha itki. Vain vasemmalla silmällään, oikea pysyi kuivana. Hän pystyi itkemään vain yhdellä silmällä. Hän oli ollut vasenitkijä niin kauan kuin olin hänet tuntenut.

Kun otin kiinni hänen käsivarresta, tunsin, miten jännittynyt hän oli, aivan kuin hän ei olisi tuntikausiin hengittänyt juuri lainkaan, aivan kuin hän olisi päättänyt pidättää hengitystä, kunnes kaikki olisi ohi.

”Hän haluaa pois ennen kuin kivut muuttuvat liian koviksi. Me toimisimme todennäköisesti aivan

samoin”, sanoin, minä, joka olin poislähtemisen mestari ja matkustin puoli maailmaa ehkäistäkseni jo ennalta minkä tahansa kivun, joka minun tapauksesani ei koskaan ollut fyysistä. Ruumiini oli kadehdittavan terve.

”Mutta hänen pitäisi jäädä”, Martha sanoi. ”Soittaa minulle joka päivä, kunnes hän kupsahtaa. Hänen pitäisi oppia tuntemaan lapsenlapsensa, eihän siinä voi kestää enää pitkään. Onhan hänen haluttava nähdä, mitä meistä tulee. Ei hän voi vain sanoa: kiitos, minulle riittää nyt, olen nähnyt tarpeeksi.”

”Kyllä”, sanoin, ”kyllä hän voi.”

Martha nyökkäsi.

”Joskus toivon, että hän olisi vain pysynyt samana kurjana isänä, jollainen hän oli ensimmäiset kolmekymmentäviisi vuotta. Painu helvettiin, sanoisin, sinne minne kuulutkin, ja sitten lähettäisin seppeleen muistotilaisuuteen. On ilkeää muuttua hetkeä ennen kuolemaansa mukavaksi.”

”Sanoitko tuon hänelle?”

”En tietenkään.”

”Tarkoitan sitä, että haluaisit hänen jäävän.”

”Älä yritä estää minua, hän sanoi, ja silloin tietenkin yritin juuri sitä. Minä itkin, hän itki ja sitten hän lopetti puhelun. Kymmenen minuutin kuluttua tuli tekstiviesti, jossa oli aika. Ei muuta. Hän ei osaa näpytellä kovin hyvin.” Martha lyyhistyi kokoon.

”Mutta vaikka pystyisinkin, vaikka pystyisinkin estämään häntä, olisin sen jälkeen vastuussa kaikesta,

mitä tuleman pitää. Ja mitään kovin hyväähän ei enää ole tulossa, sen minäkin tiedän. Ajattelin varmaan-kin aina, että olen syyllinen hänen tuskiinsa.”

Martha katsoi lasiinsa.

”Milloin se aika on?” kysyin.

”Torstaina”, hän sanoi, ”kahdelta. Meidän pitäisi hakea hänet Hannoverista ja sitten ajaa hänen autolleen etelään. Se on ikivanha Golf, mutta hän haluaa ehdottomasti ajaa omalla autollaan, tai siis olla kyydissä. Hän ei pysty enää itse ajamaan. Auto on seisunut jo yli vuoden sivukadulla.”

”Emmekö voi ottaa teidän autoa?”

”Hän haluaa ehdottomasti oman Golfinsa. Kylähän sinä tiedät: muistot, intüimit tunteet liittyen siihen, missä kaikkialla hän on autollaan käynyt, ketkä kaikki ovat olleet kyydissä. Auto on hänen kaverinsa. Hän on joka toinen viikko mennyt sen luo, istunut siinä ja juonut oluen sen kanssa. Eli, jos me kerran lähdemme, se tapahtuu hänen autollaan.”

”Bensa vai diesel?” kysyin.

”Mitä väliä sillä nyt on?” Martha katsoi minua epäluuloisesti.

”Pysyttelen mieluusti käytännön jutuissa.”

”Bensa. Luulisin.”

”Neliovinen?”

”Kyllä, hitto, ja takakonttikin siinä on. Se on sentään Golf.”

Ajatus viimeisen matkan tekemisestä juuri Golfilla sai minut surulliseksi. Tilasin toisen ison oluen ja

yrttiliköörin sen kanssa.

”Missä päin Sveitsiä se tapahtuu?”

”Churissa”, sanoi Martha. ”Sinne on Hannoverista noin kahdeksansataa kilometriä. En usko, että suoriudumme siitä yhdessä päivässä. Hän ei ole enää ihan nuori.”

Hän päästi epätoivoisen niiskauksen, vasen silmä yhä kosteana.

”Sitten me yöyymme jossain”, sanoin, ja Martha kysyi, missä me muka yöpyisimme, emmehän me voi viettää yötä jonkin moottoritien levähdyspaikalla tai Nürnbergissä tai Würzburgissa. Hän oli katsonut jo reitin, ja kun sellaista reittiä katsoi miettien samalla, missä voisi viettää viimeisen yönsä, tajusi, ettei koko maa soveltunut viimeisen yön viettoon. Saksa oli viimeisen yön viettämiseen liian lohduton.

Martha iski kämmenellään tiskiä, jolloin baarimikko kohotti katseensa ja suositteli Bodenjärveä.

”Lindau”, hän sanoi, hän oli nimittäin sieltä kotoisin, eikä Bodenjärveä voitaisi mikään. ”Ajakaa Lindauhun.”

Silloin, kun itsellä ei ole ideoita, kannattaa ehkä tehdä niin kuin joku toinen sanoo. Joskus kannattaa antaa virran viedä.

”Hyvä”, me sanoimme, ”Lindau.” Sitten me katsoimme lasejamme ja mietimme omaa viimeistä yötämme.

”Kunhan saa kuolla sängyssä”, totesi Martha. ”Kunhan ei ole yksin. Maisema olisi kiva, ei siis vält-

tämättä mikään newyorkilainen hotellihuone, jonka ikkuna osoittaa ilmastointikuiluun. Vuode merinäköalalla paikassa, johon ei liity mitään muistoja. En haluaisi kuolla paikassa, jossa olen joskus ollut nuori. Ei mitään sulkeutuvaa ympyrää. Aivan kuin olisi vain toisinto omasta itsestään. Ehkä Kreikan saari. Kyllä”, hän lopetti, ”niin voisin kuvitella.”

”Minä lähtisin mieluiten rannikkotieltä”, sanoin, ”minun puolestani myös vaikka kreikkalaisella saarella. En haluaisi aikaa ajatella kaikkea vielä kerran. Ei mitään ajattelua ja kuolemaa samaan aikaan.”